

**UMUMIY O'RTA TA'LIMDA STRATEGIK MAQSADLI BOSHQARUV:
NAZARIY ASOSLAR VA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA
MEXANIZMLARI**

Adilov Olim Adilovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Samarqand akademik litseyi direktori,

mustaqil tadqiqotchi

olimadilov426@gmail.com

***Annotatsiya.** Ushbu maqola umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik maqsadli boshqaruvning nazariy asoslari va raqamli transformatsiya mexanizmlarini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada rahbarlik uslublari, boshqaruv funksiyalari va strategik rejalashtirish tamoyillari tahlil qilinadi. Shuningdek, raqamli boshqaruv vositalari, elektron hujjat aylanishi va onlayn monitoring tizimlarining ta'lim jarayonini optimallashtirishdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Maqola rahbarlar uchun boshqaruv samaradorligini oshirish, jamoa motivatsiyasini kuchaytirish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish bo'yicha amaliy tavsiyalarni taqdim etadi.*

***Kalit so'zlar:** strategik maqsadli boshqaruv; umumiy o'rta ta'lim; rahbarlik uslubi; raqamli transformatsiya; boshqaruv samaradorligi; jamoa motivatsiyasi; innovatsion boshqaruv; elektron hujjat aylanishi; onlayn monitoring.*

**STRATEGIC GOAL-ORIENTED MANAGEMENT IN GENERAL
SECONDARY EDUCATION: THEORETICAL FOUNDATIONS AND
MECHANISMS OF DIGITAL TRANSFORMATION**

Adilov Olim Adilovich

Ministry of Internal Affairs of the Republic of Uzbekistan

Director of the Samarkand Academic Lyceum

Independent Researcher

Abstract. *This article is devoted to the study of the theoretical foundations of strategic goal-oriented management and the mechanisms of digital transformation in general secondary education institutions. The article analyzes leadership styles, management functions, and the principles of strategic planning. It also examines the importance of digital management tools, electronic document management, and online monitoring systems in optimizing the educational process. The article provides practical recommendations for school leaders on improving management efficiency, strengthening team motivation, and implementing innovative approaches.*

Keywords: *strategic goal-oriented management; general secondary education; leadership style; digital transformation; management efficiency; team motivation; innovative management; electronic document management; online monitoring.*

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ЦЕЛЕВОЕ УПРАВЛЕНИЕ В ОБЩЕМ СРЕДНЕМ ОБРАЗОВАНИИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ И МЕХАНИЗМЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ

Адилов Одил Адилович,

Республика Узбекистан, Министерство внутренних дел

Директор Самаркандского академического лицея

Независимый исследователь

Аннотация. *Данная статья посвящена изучению теоретических основ стратегического целевого управления и механизмов цифровой трансформации в учреждениях общего среднего образования. В статье анализируются стили руководства, функции управления и принципы стратегического планирования. Также рассматривается значение цифровых инструментов управления, электронного документооборота и систем онлайн-мониторинга в оптимизации образовательного процесса. В статье представлены практические рекомендации для руководителей по повышению эффективности управления, усилению мотивации коллектива и внедрению инновационных подходов.*

Ключевые слова: стратегическое целевое управление; общее среднее образование; стиль руководства; цифровая трансформация; эффективность управления; мотивация коллектива; инновационное управление; электронный документооборот; онлайн-мониторинг.

Bugungi kunda umumiy o'rta ta'lim tizimida sifatli va samarali boshqaruv muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim muassasalari nafaqat o'quv jarayonini tashkil etishi, balki pedagogik jamoa faoliyatini tizimli boshqarish, resurslardan oqilona foydalanish va strategik maqsadlarga erishishni ta'minlashi lozim. Shu nuqtai nazardan, strategik maqsadli boshqaruv ta'lim sifatini oshirish va muassasaning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy vosita hisoblanadi.

Strategik boshqaruv nazariyasida maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv konsepsiyasi Peter Drucker tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, u rahbarning faoliyatini aniq belgilangan maqsadlar asosida tashkil etish va natijalarni muntazam baholash muhimligini ta'kidlaydi. "Boshqaruvning samaradorligi, eng avvalo, to'g'ri qo'yilgan maqsad va unga erishish darajasi bilan belgilanadi". O'zbek olimlari ham umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvning ahamiyatini ta'kidlaydi. "Strategik maqsadli boshqaruv muassasa rahbariga o'quv jarayonini tizimli rejalashtirish va pedagogik jamoani samarali boshqarish imkonini beradi."

Raqamli transformatsiya jarayonlari ta'lim boshqaruvida yangi imkoniyatlar yaratadi. Elektron hujjat aylanishi, onlayn monitoring va baholash tizimlari rahbarlarga qaror qabul qilishni tezlashtirish va boshqaruv jarayonini shaffof qilish imkonini beradi. Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali shunday natijaga erishilganligini qayd etadi: "Maktab rahbarlari maqsadlarga erishish jarayonini aniqroq kuzatishi va jamoaviy samaradorlikni oshirishi mumkin". Shunday qilib, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik maqsadli boshqaruv va raqamli transformatsiya mexanizmlari rahbar faoliyatini tizimli va samarali qilishda muhim vositalardir.

Strategik maqsadli boshqaruv – bu ta'lim muassasasida aniq belgilangan uzoq va qisqa muddatli maqsadlarga erishish yo'lida rahbar tomonidan amalga oshiriladigan tizimli boshqaruv faoliyati. Ushbu yondashuv, bir tomondan, muassasaning strategik

rivojlanish yo'nalishlarini belgilashga, ikkinchi tomondan, resurslarni oqilona taqsimlash va jamoa faoliyatini muvofiqlashtirishga xizmat qiladi. Maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv nazariyasining asosiy printsiplari quyidagilardan iborat:

Aniq belgilangan maqsadlar – har bir faoliyatning natijasi o'lchovli va baholanishi mumkin bo'lishi lozim.

Natijaga yo'naltirilgan rejalashtirish – resurslar va faoliyat jarayoni strategik maqsadlar bilan uyg'un bo'lishi kerak.

Xodimlarning faol ishtiroki – pedagogik jamoa rahbar belgilagan maqsadlarga erishish jarayonida faol qatnashadi.

Doimiy monitoring va baholash – amalga oshirilgan ishlar natijalari muntazam ravishda tahlil qilinadi, zarurat bo'lsa tuzatishlar kiritiladi.

Shuningdek, strategik boshqaruv nazariyasi H. Fayolning boshqaruvning asosiy funksiyalari – rejalashtirish, tashkil etish, motivatsiya va nazorat – bilan chambarchas bog'liq ekanini ko'rsatadi. Fayolning yondashuvi rahbar faoliyatini tizimli va samarali tashkil etish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbek sharoitida strategik maqsadli boshqaruvni quyidagicha tushuntiradi:
“Maktab rahbari o'z faoliyatini strategik maqsadlar bilan muvofiqlashtirganida, ta'lim jarayoni aniq va samarali boshqariladi, pedagogik jamoa esa maqsad sari birlashtiriladi.”

Shu tarzda, strategik maqsadli boshqaruv nazariy asoslari umumiy o'rta ta'lim muassasalarida rahbar faoliyatini tizimli va natijaga yo'naltirilgan qilish imkonini beradi hamda raqamli transformatsiya mexanizmlari bilan birgalikda boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida rahbarning boshqaruv faoliyati bir nechta asosiy funksiyalardan iborat bo'lib, ular strategik maqsadli boshqaruvni samarali amalga oshirishga xizmat qiladi. Bu funksiyalar quyidagilardan iborat:

Rejalashtirish – ta'lim jarayoni va muassasa resurslarini uzoq va qisqa muddatli maqsadlar asosida tizimli tashkil etish. Bu jarayon rahbarga ta'lim sifatini oshirish va jamoa ishini muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Tashkil etish – resurslar, xodimlar va jarayonlarni optimal tarzda taqsimlash. Tashkil etish rahbarning samarali boshqaruvining asosiy shartidir, chunki resurslar va vazifalar aniqligi jamoa ishini silliq va natijaviy qiladi.

Nazorat – amalga oshirilayotgan faoliyatning natijalari muntazam kuzatiladi, kamchiliklar aniqlanadi va zarurat bo'lganda tuzatishlar kiritiladi. Strategik maqsadli boshqaruvda nazorat natijani baholash va keyingi rejalashtirish uchun asos bo'ladi.

Motivatsiya va rag'batlantirish – pedagogik jamoa xodimlarini maqsad sari faol ishtirok etishga undash. Transformatsion rahbarlik nazariyasiga ko'ra, rahbarning ilhomlantiruvchi va qo'llab-quvvatlovchi yondashuvi jamoaning tashabbuskorligini oshiradi.

Qaror qabul qilish – strategik va operativ maqsadlarga erishishda eng ma'qul variantni tanlash. Situatsion yondashuvga asoslangan rahbar qaror qabul qilishda vaziyatni va xodimlar tayyorgarligini hisobga oladi.

Shunday qilib, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida rahbarning boshqaruv funksiyalari strategik maqsadli boshqaruvni tizimli amalga oshirishga, pedagogik jamoani maqsad sari yo'naltirishga va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Muassasa rahbari bu funksiyalarni uyg'unlashtirgan holda, **ta'lim jarayoni aniq va samarali boshqariladi, jamoa ishida muvofiqlik yuzaga keladi.**

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida rahbarlik uslublari pedagogik jamoaning samaradorligini va strategik maqsadlarga erishishni bevosita belgilaydi. Rahbarlik uslublari turlicha bo'lib, ularning har biri maqsadga yo'naltirilgan boshqaruvga turlicha ta'sir ko'rsatadi.

Avtoritar uslub – rahbar qarorlarni mustaqil qabul qiladi, nazorat qat'iy bo'ladi. Ushbu uslub qisqa muddatda ish unumdorligini oshirishi mumkin, ammo xodimlarning tashabbuskorligi va ijodiy faoliyati cheklanadi.

Demokratik uslub – qarorlar jamoa bilan maslahatlashgan holda qabul qilinadi. Bu yondashuv pedagogik jamoada motivatsiyani oshiradi, psixologik muhit ijobiy bo'ladi va strategik maqsadlarga erishishni engillashtiradi.

Liberal uslub – rahbar aralashuvi minimal, xodimlarga katta erkinlik beriladi. Bu uslub ijodiy tashabbusni rag'batlantiradi, ammo nazorat sust bo'lishi mumkin.

Situatsion uslub – rahbar uslubni vaziyat va xodimlarning tayyorgarligiga moslaydi. Strategik boshqaruv sharoitida bu eng samarali yondashuv hisoblanadi, chunki rahbar har bir vaziyatga moslashib, maqsadga erishishni ta'minlaydi.

Transformatsion uslub – rahbar jamoani ilhomlantiradi, strategik maqsadlar sari yo'naltiradi va pedagogik jarayonda yangiliklarni joriy qiladi. Bu uslub jamoa ruhiyatini oshiradi, xodimlarning tashabbuskorligini rag'batlantiradi va boshqaruv samaradorligini yuqori darajaga olib chiqadi.

O'zbek sharoitida strategik maqsadli boshqaruvda rahbarlik uslubining to'g'ri tanlanishi muhim ahamiyatga ega, chunki u pedagogik jamoa faoliyati va muassasa rivojlanishini bevosita belgilaydi. Shu tariqa, rahbarlik uslublarini vaziyatga mos tanlash va strategik maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv bilan uyg'unlashtirish umumiy o'rta ta'lim muassasalarida boshqaruv samaradorligini oshirishning asosiy omili hisoblanadi.

Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik maqsadli boshqaruvni yanada samarali qilishda raqamli transformatsiya mexanizmlari muhim rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalar rahbarlarga qaror qabul qilish jarayonini tezlashtirish, jarayonlarni shaffoflashtirish va resurslardan oqilona foydalanish imkonini beradi.

Elektron hujjat aylanishi – hujjatlarni elektron shaklda saqlash va uzatish rahbarlarga hujjatlarni boshqarishda vaqtni tejash va nazoratni kuchaytirish imkonini beradi.

Onlayn monitoring va baholash tizimlari – o'quv jarayoni va pedagogik faoliyatni real vaqt rejimida kuzatish, natijalarni tahlil qilish va zarurat bo'lganda tezkor tuzatishlar kiritish imkonini beradi.

Pedagogik jarayonlarni optimallashtirish vositalari – ta'lim sifatini oshirish uchun raqamli darsliklar, interaktiv platformalar va elektron baholash tizimlari qo'llaniladi.

Rahbarlar va xodimlarning malakasini oshirish – raqamli boshqaruv tizimlarini joriy qilish uchun rahbar va pedagoglar uchun treninglar va kurslar tashkil etiladi, bu esa boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Raqamli transformatsiya mexanizmlari maktab rahbarlariga maqsadlarga erishish jarayonini aniqroq kuzatish va jamoa samaradorligini oshirish imkonini beradi. Shu

bilan birga, texnologik vositalar pedagogik jarayonni optimallashtiradi va strategik boshqaruvning samaradorligini mustahkamlaydi. Shunday qilib, raqamli transformatsiya mexanizmlari strategik maqsadli boshqaruvni amalga oshirishda samarali vosita bo'lib, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonini tizimli, shaffof va natijaga yo'naltirilgan qilishga xizmat qiladi. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik maqsadli boshqaruv samaradorligini oshirish bir nechta asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshiriladi.

1. Strategik rejalashtirishni mukammallashtirish – muassasa maqsadlarini aniqlash, resurslarni samarali taqsimlash va faoliyat jarayonlarini bosqichma-bosqich rejalashtirish. Bu yondashuv boshqaruv barqarorligini ta'minlaydi va pedagogik jamoaning ishini tizimli qiladi.

2. Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish – elektron hujjat aylanishi, onlayn monitoring va baholash tizimlari qaror qabul qilish tezligini oshiradi, jarayonlarni shaffof qiladi va boshqaruvni natijaga yo'naltiradi.

3. Rahbarlar va xodimlarning malakasini oshirish – strategik boshqaruv va raqamli transformatsiya bo'yicha treninglar va kurslar rahbar va pedagoglarning professional darajasini oshiradi, jamoa faoliyatini samarali muvofiqlashtirishga yordam beradi.

4. Jamoa motivatsiyasi va rag'batlantirish – demokratik va transformatsion rahbarlik uslublari orqali pedagogik jamoaning tashabbuskorligi va mas'uliyatini oshirish, natijada muassasa maqsadlariga tezroq erishish.

5. Innovatsion yondashuvlarni joriy etish – ta'lim jarayonida yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash va yangiliklarni amalga oshirish boshqaruv samaradorligini oshiradi.

Shu tariqa, strategik maqsadli boshqaruvning samaradorligini oshirish yo'llari bir-biri bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilganda, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida rahbar faoliyati tizimli, natijaga yo'naltirilgan va jamoa bilan muvofiqlashgan bo'ladi. Strategik rejalashtirish, raqamli transformatsiya va pedagogik jamoa motivatsiyasi birgalikda boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida strategik maqsadli boshqaruv va raqamli transformatsiya mexanizmlari rahbar faoliyatining samaradorligini oshirishda asosiy

vositalardir. Strategik rejalashtirish, boshqaruv funksiyalarini tizimli amalga oshirish, rahbarlik uslublarini vaziyatga mos tanlash va raqamli boshqaruv vositalarini joriy etish muassasa maqsadlariga erishishni ta'minlaydi.

Raqamli transformatsiya mexanizmlari elektron hujjat aylanishi, onlayn monitoring va pedagogik jarayonlarni optimallashtirish orqali rahbar va pedagoglarning faoliyatini tezkor va shaffof qiladi. Shuningdek, pedagogik jamoaning motivatsiyasi va tashabbuskorligi transformatsion va demokratik rahbarlik uslublari orqali oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Peter Drucker. *Management: Tasks, Responsibilities, Practices*. HarperBusiness, 2007.
2. Abdurahmonov, B. *Ta'lim muassasalarida rahbarlik va boshqaruv nazariyasi*. Toshkent: Fan va Ta'lim, 2015.
3. Bush, T. *Theories of Educational Leadership and Management*. SAGE Publications, 2011.
4. Fullan, M. *The New Meaning of Educational Change*. Teachers College Press, 2007.
5. Qodirov, S. *Maktab rahbarining maqsadga yo'naltirilgan boshqaruv faoliyati*. Toshkent: O'zbekiston Pedagogika Instituti nashri, 2018.
6. Leithwood, K., & Jantzi, D. "A review of transformational school leadership research." *Leadership and Policy in Schools*, 4(3), 177–199, 2005.
7. Bass, B. M., & Riggio, R. E. *Transformational Leadership*. 2nd ed., Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 2006.